

مقصد ۲. اخبار ماه

هلال ماه ▲	۶
راه ماه ▲ حوزه قم و مسائل جدید حکومتی	۸
مرجعیت شیعه ▲	۹
یاد اندیشه ▲	۱۰
یاد اعلام ▲	۱۰
چهل سال پیش ▲	۱۲
اخبار تصویری ▲	۱۲
گفته‌ها ▲	۱۳
گزارش خبری ▲ وقتی که قافیه تنگ می آید!	۱۴
جهان اسلام ▲	۱۴
خبرگزاری حوزوی ▲	۱۵
اخبار حوزه ▲	۱۶
نگاه ماه ▲ هنوز انتظارش را می کشیم	۱۷

■ میلاد مظهر رضای خدا ۱۱ ذی القعدة

هلال ماه

خورشید این بار از خانه امام موسی کاظم(ع) طلوع می کرد؛ با تولد کودکی بهشتی که مظهر «رضا»ی خداوند بود. عرشیان به زمین نزول کرده بودند تا به نجمه خاتون شادباش بگویند. نغمه‌شان، زمین و آسمان‌ها را فرا گرفته بود. «هنیئاً لک یا نجمه کرامه ربک؛ گوارایت باد ای نجمه، این کرامت و لطف پروردگار. «خذیه فانه بقیةالله فی ارضه؛ بگیرش که او باقیمانده خدا در زمین است...».

مظهر «دانش» و «ادب» و «عبادت»، گل‌خنده‌هایش را نثار چشمان نجمه خاتون می کرد. سال‌ها گذشت و گل‌بوته‌های قدومش، نصیب خاک ایران شدند؛ ایران گلستان شده بود از قدوم «ثامن الائمة». خورشید وجودش که در خراسان آرامید، ایران به در آغوش گرفتن گوهر وجودش، به خود بالید و افتخار کرد.

طبق طبق، دل‌های عاشق و امیدوار به فضلش، روز و شب در کنار ضریحش، آرام می‌گیرند و میلیون‌ها دل، دور از حریمش، «پنجره فولاد» را در ذهن تجسم می‌کنند و دخیل می‌بندند. همه امیدوار فضل او هستند که «معین الضعفا»ست. عاشقانش، روز و شب، در هر جای عالم که باشند، رو به شاه خراسان، دست به سینه نهاده و زمزمه می‌کنند: السلام علیک یا علی بن موسی الرضا المرطی ...

به امید جوانی که خود وعده‌اش را داده ...

■ هدیه بانوی کرامت به قم اول ذی القعدة

ورود نواده رسول خدا(ص)، حضرت فاطمه معصومه(س)، به قم و دفن پیکر این بانوی مجلله، منشأ آثار و برکات فراوانی در شهر مقدس قم شد، تا آنجا که از آن ایام، قم به نگینی در میان شهرهای شیعه‌نشین مبدل گشت. مهم‌ترین اثر حضور پربرکت فاطمه معصومه(س) در قم، برافراشته‌شدن پرچم فقه جعفری و علوم نورانی آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) در این شهر است.

پیشینه محوریت قم به عنوان کانون علم و فقاقت، به قرن‌ها پیش برمی‌گردد. از قرن سوم هجری به بعد، بزرگانی نظیر ابراهیم‌بن‌هاشم قمی، سعدبن‌عبدالله قمی، احمدبن‌اسحاق قمی، علی‌بن‌بابویه قمی و ده‌ها محدث و عالم شیعی دیگر، زمینه گسترش علم و ادب و حدیث را در این شهر فراهم کردند. حوزه علمیه با حضور مرحوم میرزای قمی، عالم جلیل‌القدر عصر قاجار در شهر مقدس قم، رونقی ویژه یافت. پیش از این هجرت ملاصدرا، فیلسوف نامی شیعی نیز رنگی دیگر به

رو «تقی» لقب گرفته بود. همچون اجداد گرانقدرش به تربیت شاگردان بزرگ پرداخت که حاصل عمر گرانقدرش بودند و از روش «مناظره» برای اثبات حقایق بهره می‌برد. دهم رجب، روز هدیه بی‌بدیل خداوند به علی بن موسی الرضا (ع) بود؛ نوری به نام جواد (ع).

(۱) «خیزران» نام مبارک مادر امام محمدتقی (ع) است. نام ایشان در ابتدا «سبکبه» بود که امام رضا (ع) آن را تغییر داده و خیزران نامیدند.

■ تَأَلُّفُ خُورَشِيدِ «وَلَايَت» دَر غَدِير هَجْدَه ذِي الْحِجَّة

بیابان تفتیده و آفتاب خورده، در انتظار قدم حاجیانی بود که لباس احرام تن بیرون کرده و از «آخرین حج» رسول خدا (ص) باز می‌گشتند. قرار بود «ولایت» آخرین یادگار «حج آخرین» محمد (ص) باشد.

کاروان سالار، محمد مصطفی (ص) باران «اکمال دین» و «تمام نعمت» را مهیا کرده بود تا نازل کند بر پیکره انبوه مسلمین که از سراسر بلاد اسلامی، رسول خدا را در حج یاری کرده بودند.

منبری برپا شده بود تا قامت دلربای «خاتمیت» و «ولایت»، در بلندای آن قرار گیرد و دست‌های برافراشته‌شان، نزول برکت آسمانی را چندین برابر سازد. آسمان در انتظار خورشید ولایت بود که در «غدیر» می‌درخشید. چشم‌های حاجیان خیره به رسول بود و پیامبر خدا، خشنود از ابلاغ و فرمان الهی، و در دل غمگین از غربت علی (ع) در میان بی‌وفایان، قدم بر بلندی نهاد و نغمه آسمانی‌اش گوش جهانی را نوازش داد: «من کنت مولاه فهذا علی مولاه». سحاب؛ همان عمامه مبارک رسول خدا (ص)، همچون تاج افتخاری بر سر علی بن ابی‌طالب (ع) نشست.

دو خیمه برپا شد و مردم، دسته‌دسته برای بیعت و تبریک‌گویی وارد خیمه رسول شدند و سپس بیعت و تبریک را نزد خیمه مظهر ولایت بردند؛ اما در بیخ از بیعت‌هایی که زود شکسته شدند.

امان از انبوه جمعیتی که حج به جا آورده و در عرفات و منی دل را شکسته و در طواف و سعی سبکبار شده بودند؛ اما جام «بیعت با ولایت» را به زودی شکستند؛ بی‌آنکه جرعه‌ای از آن بنوشند.

بی‌دلیل نیست که «رضا»ی اهل بیت (ع) فرمود: همانا غدیر در آسمان‌ها شناخته‌شده‌تر از روی زمین است (به نقل از: بحار الانوار؛ ج ۹۴، ص ۱۱۸).

■ روایتگر: میم، ابراهیمی

حرکت‌های علمی این شهر بخشیده بود. پس از او فیض کاشانی با بنای مدرسه فیضیه در جوار حرم مطهر حضرت معصومه (س)، بر شکوه فقاقت و معنویت در قم افزود. حضور بزرگانی همچون آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری و آیت‌الله العظمی بروجردی و سایر علما و مراجع، تأثیر ویژه‌ای بر شکوفایی حوزه‌های علمیه گذاشت.

تبلور حضرت امام خمینی (ره) در قم و آغاز حرکت انقلاب اسلامی از این شهر مقدس که در پرتو امدادها و کرامات بانوی کرامت میسر شد، رنگ و رونق دیگری به درخشندگی ستاره قم بخشید. اینک قم پایگاه حضور مراجع عظام تقلید و فضلا و علمای گرانقدر حوزه‌های علمیه است که در سایه‌سار حضور پربرکت دخت موسی بن جعفر (ع)، چراغ فروزان مکتب اهل بیت معصومین (علیهم السلام) را بر عالم برافراشته‌اند و مگر نه آنکه ده‌ها سال پیش از ورود حضرت معصومه (س) به شهر قم، حضرت امام صادق (ع) آن امام همام، این رونق علمی را پیش‌بینی کرده و فرموده بودند: «زمانی می‌رسد که از قم، علم و دانش به دیگر شهرها از شرق تا غرب عالم منتشر می‌شود؛ تا جایی که این شهر الگوی شهرهای دیگر شده و هیچ‌کس در روی زمین باقی نمی‌ماند که از قم به او بهره‌های علمی و دینی نرسد؛ تا آنکه زمان ظهور حجت خدا و قائم ما فرا رسد» (نقل از: بحار الانوار؛ ج ۶۰، ص ۲۱۳).

■ نوری به نام جواد آخر ذی الحجّه

«خیزران» (۱) درد می‌کشید. شب از سرمای فراوان، باد شده بود و می‌وزید در گوش زمین. هوا سرد بود و طاق‌فروسا، باد، تنها چراغ داخل اتاق را خاموش کرد. قابله دستپاچه شده بود و فریاد می‌زد؛ حکیمه خاتون! چراغ بیابور. حکیمه خاتون با شتاب، چراغ آورد. در را که گشود، اتاق سرد و تاریک، روشن شده بود با نور کودکی که صدایش گوش جان را نوازش می‌داد: «شهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمداً رسول الله».

دهم رجب بود. شبی که پس از چهل سال عمر بابرکت امام رضا (ع)، به یمن ولادت حضرت جواد، چون صبح، روشن و دل‌انگیز شده بود. همان بود که با ولادتش، بر لبان شیعیانی که دل‌نگران بی‌فرزندی امام علی بن موسی الرضا (ع) و پایان سلسله امامت بودند، گل خنده را شکوفاند.

با وجود سن کم، در علوم و فضایل و آداب بی‌نظیر بود. از این‌رو در هفتمین بهار عمر مبارکش، وارث امامت شد. متقی بود و پرهیزکار و زاهد؛ از این

حوزه قم و مسائل جدید حکومتی

|| در قم باید درس‌های خارج استدلالی قوی‌ای مخصوص فقه حکومتی وجود داشته باشد ||

خودمان تحول ایجاد نکنیم و پیش نرویم، تحول بر ما تحمیل خواهد شد. تحول یعنی تکمیل، پیش رفتن به سمت آنچه که درست‌تر است، آنچه که کامل‌تر است. یعنی آنچه را که ساختیم، ببینیم نقص‌هایش کجاست، آن را برطرف کنیم؛ ببینیم کجا کم داریم، آن را اضافه کنیم. این جریان بایستی ادامه پیدا کند.

.. در عین حال مسائل جدیدی وجود دارد. در زمینه اقتصاد، مسائل تازه‌ای وجود دارد. مثلاً ما بانکداری اسلامی را به وجود آورده‌ایم. امروز مسائل تازه‌ای در زمینه پول و بانکداری وجود دارد؛ اینها را بایستی حل کرد؛ باید اینها را در بانکداری اسلامی - بانکداری بدون ربا - دید. کی باید اینها را انجام بدهد؟ فقه متکفل این چیزهاست. البته من همین‌جا عرض بکنم که نیاز ما به کرسی‌های بحث آزاد فقهی در حوزه قم - که مهمترین حوزه‌هاست - برآورده نشده است. در قم باید درس‌های خارج استدلالی قوی‌ای مخصوص فقه حکومتی وجود داشته باشد تا مسائل جدید حکومتی و چالش‌هایی را که بر سر راه حکومت قرار می‌گیرد و مسائل نو به نو را که هی برای ما دارد پیش می‌آید، از لحاظ فقهی مشخص کنند، روشن کنند، بحث کنند، بحث‌های متین فقهی انجام بگیرد؛ بعد این بحث‌ها می‌آید دست روشن‌فکران و نخبگان گوناگون دانشگاهی و غیر دانشگاهی، اینها را به فرآورده‌هایی تبدیل می‌کنند که برای افکار عموم، برای افکار دانشجویان، برای افکار ملت‌های دیگر قابل استفاده است. این کار بایستی انجام بگیرد، ما این را لازم داریم. محصول این کاوش‌های عالمانه می‌تواند در معرض استفاده ملت‌ها و نخبگان دیگر کشورها هم قرار بگیرد.

■ بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای در دیدار با اعضای

مجلس خبرگان رهبری

سابقه فقه سیاسی در شیعه، سابقه عربی است؛ لیکن یک چیز جدید است و آن، نظام‌سازی بر اساس این فقه است؛ که این را امام بزرگوار ما انجام داد. قبل از ایشان کس دیگری از این ملتقطات فقهی در ابواب مختلف، یک نظام به وجود نیاورده بود. اول کسی که در مقام نظر و در مقام عمل - توأماً - یک نظام ایجاد کرد، امام بزرگوار ما بود؛ که مردمسالاری دینی را مطرح کرد، مسأله ولایت فقیه را مطرح کرد. بر اساس این مبنا، نظام اسلامی بر سر پا شد. این، اولین تجربه هم هست.

نظام‌سازی یک امر جاری است؛ روزبه‌روز بایستی تکمیل شود، تتیمیم شود. ممکن است یک جا اشتباه کرده باشیم اما مهم این است که ما بر اساس این اشتباه، خودمان را تصحیح کنیم، خودمان را اصلاح کنیم؛ این جزو متمم نظام‌سازی است. نه اینکه گذشته را خراب کنیم. اینکه ما می‌گوییم نظام‌سازی جریان دارد، معنایش این نیست که هر چه را ساختیم و بنا کردیم، خراب کنیم؛ قانون اساسی‌مان را خراب کنیم، نظام حکومتی و دولتی‌مان را ضایع کنیم؛ نه، آنچه را که ساختیم، حفظ کنیم، نواقض را برطرف کنیم، آن را تکمیل کنیم. این کار، یک کار لازمی است.

.. من تصور این است که بعد مهمی از قید اطلاق که امام منضم کردند به ولایت فقیه - که در قانون اساسی اول قید «مطلقه» نبود؛ این را امام اضافه کردند - ناظر به همین است؛ یعنی انعطاف‌پذیری. دستگاه ولایت - که دستگاه عظیم ولایت، یعنی در واقع مجموعه آن دستگاه‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر که در رأسش رهبری قرار دارد؛ اما مجموعه، یک مجموعه است - باید بتواند به طور دایم خودش را پیش ببرد، متحول کند؛ چون تحول جزو سنت‌های زندگی انسان و تاریخ بشری است. ما اگر چنانچه

راه‌ما

ائمه معصومین (علیهم السلام) طلاب را همانند فرزند خود می دانند

|| حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی ||

حضرت آیت الله العظمی صافی وظیفه روحانیون، طلاب و کسانی که خود را وابسته به امام (عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) می دانند را در عین سنگینی، بسیار مقدس دانست.

ایشان به نقل از آیت الله العظمی بروجردی (قدس سره الشریف) درباره افرادی که به حوزه های علمیه ورود پیدا می کنند، اظهار داشتند: باید بررسی کرد که طلاب در چه درجه ای از سطوح علمی به مقصد می رسند. اگر مقصد آنها خدا باشد، از همان روز نخست که وارد حوزه می شوند، به مقصد خود رسیده اند.

حضرت آیت الله العظمی صافی ادامه دادند: از خواسته های امام زمان (ارواحنا فداه) این است که دین در میان مردم گسترش یابد و هدایت قرآن و روایات در جامعه فراگیر شود و اگر کسی خواهد حاجات ایشان را برآورده سازد، باید ابتدا وارد عرصه تحصیل علم شود.

ایشان اضافه کردند: ائمه معصومین (علیهم السلام) طلاب را همانند فرزند خود می دانند و اگر طلاب به مقاماتی نائل شوند، ائمه اطهار (علیهم السلام) همانند پدری مهربان، از موفقیت آنان شادمان خواهند شد.

مرجعیت
شیعه

نخستین گام در طلبگی خلوص نیت است

|| حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی ||

حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی با تأکید بر اینکه شغل طلبگی ویژگی ها و مسئولیت های سنگینی با خود به همراه دارد، نخستین گام در راه این مسئولیت را خلوص نیت دانست.

ایشان با بیان اینکه امروز به تربیت طلابی که پاسخگوی نیازهای کل جهان باشند نیازمندیم، گفتند: اکنون نگرش مردم دنیا به ما نگرشی جهانی است.

معظم له با تأکید بر اینکه شغل طلبگی شرایط و مسئولیت های سنگینی با خود به همراه دارد، نخستین گام در این مسئولیت را خلوص نیت دانست و گفت: اگر کسی برای رضایت خدا در این شغل گام بردارد و با جدیت درس بخواند، در آینده برای جامعه رکن فضیلت می شود. علمای بزرگی که توانستند گام های بزرگی بردارند، به دلیل رعایت این نکته بود.

ایشان همچنین اهتمام به فقه و فقهات را شرط دیگر طلبگی خواندند و لازمه این مسأله را شناخت صحیح دین دانستند و افزودند: با توجه به اینکه زندگی انسان ابعاد مختلفی دارد، فقه اسلامی به اندازه جنبه های مختلف زندگی انسان پاسخگو و جامع است؛ بنابراین بسیار مهم است که امروز با دلیل و برهان حقانیت اسلام را ثابت کنیم.

مرجعیت
شیعه

یاد
اندیشه

فریادی بر ضد استعمار

|| شیخ محمد حسین کاشف الغطاء ||

محمدحسین کاشف الغطاء در سال ۱۲۹۵ق در نجف اشرف زاده شد. علامه کاشف الغطاء از شاگردان و اصحاب نزدیک و وصی صاحب «عروه الوثقی» است و اولین کسی که بر این کتاب نفیس، شرحی مفصل نگاشت. ایشان برای تبلیغ دین و مقابله با تبلیغات ملحدان، در سال ۱۳۲۸ق بار سفر را از عراق می‌بندد

و پس از حج سه سال در سوریه، لبنان و مصر می‌ماند. در سال ۱۳۳۱ق به عراق باز می‌گردد و برای شرکت در جهاد به شهر کوفت می‌رود و با پایان گرفتن جنگ، کار تدریس و تألیف خود را در نجف اشرف از سر می‌گیرد.

در سال ۱۳۵۰ق به دعوت مجلس اعلاهی فلسطین برای شرکت در کنفرانس اسلامی به فلسطین سفر می‌کند. استعمارستیزی و آزادی خواهی کاشف الغطاء، حرکت قبیله‌ای در منطقه فرات را سامان می‌بخشد. کاشف الغطاء در سال ۱۳۵۲ق به ایران سفر می‌کند و در شهرهای ایران به زبان فارسی سخنرانی می‌کند. کاشف الغطاء در سال ۱۳۷۱ق برای حضور در کنفرانس اسلامی به کراچی دعوت می‌شود. در سال ۱۳۷۴ق در نجف اشرف با سفیر انگلیس ملاقات کرده و از نحوه تعامل سیاسی استعماری انگلیس با دنیای اسلام و در رأس آن قضیه فلسطین به شدت انتقاد و در دیداری با سفیر آمریکا به ایفای نقش این کشور در غصب فلسطین اعتراض می‌کند. ایشان برای وحدت اسلامی و راه‌های رسیدن به وحدت مسلمانان، کلمه توحید و توحید کلمه پای پیش می‌گذارد. او تا آنجا به نقش اتحاد اسلامی اهمیت می‌دهد که جنگ‌های صلیبی، حمله مغولان به امپراتوری اسلامی و نفوذ استعمار نوین غربی در جهان اسلام را معلول فقدان اعتماد میان مسلمانان می‌داند. از این رو تلاش وی در دفاع از تشیع و شناساندن آن نیز به انگیزه زدودن غبارهای سوء تفاهم بین دو مذهب بزرگ اسلامی و نزدیک تر کردن شیعه و سنی بود؛ بنابراین علمای فرق مختلف اسلامی به او احترام می‌گذاشتند؛ چنان که در کنگره قدس، علمای وهابی نیز پشت سر او به نماز می‌ایستادند. کاشف الغطاء در ذی القعدة ۱۳۷۳ق درگذشت.

مقصد

اخبار ماه

یاد
اندیشه

روش تفسیری قاضی

|| علامه سید محمدحسین طباطبایی ||

سیدمحمدحسین طباطبایی سال ۱۲۸۱ش در تبریز متولد شد. از سال ۱۲۹۷ش به تحصیل علوم دینی پرداخت و به تعبیر خود «دروس متن در غیر فلسفه و عرفان» را به پایان رساند. اهمیت شخصیت علامه طباطبایی به دلیل زنده کردن حکمت، فلسفه و تفسیر در حوزه‌های تشیع بعد از دوره صفویه

است؛ به‌ویژه اینکه او به بازگویی و شرح حکمت صدرایی اکتفا نکرده و به تأسیس معرفت‌شناسی در این مکتب نیز می‌پردازد. همچنین با انتشار کتب فراوان و تربیت شاگردانی مانند مرتضی مطهری در دوران مواجهه با اندیشه‌های غربی نظیر مارکسیسم، به اندیشه دینی حیاتی دوباره بخشیده است. علامه طباطبایی پس از اتمام تحصیل در حوزه علمیه نجف، مدتی در تبریز اقامت می‌کند و در سال ۱۳۲۵ش تصمیم می‌گیرد به شهر مقدس قم برود.

علامه طباطبایی آثار تألیفی بسیاری دارد که شاخص‌ترین آنها، تفسیر میزان است که در بیست جلد و طی بیست سال به زبان عربی تألیف شده است. روش تفسیری علامه طباطبایی (ره)، طبق روش تفسیری استادش در عرفان و علوم باطنیه الهیه، مرحوم آیت‌الله حاج میرزا علی آقای قاضی بوده است که تفسیر آیه به آیه است. در این روش مفاد و محض آیه قرآن، از خود قرآن استنتاج می‌شود. «علامه خود همواره بیان کرد که «ما این روش تفسیری را از مرحوم قاضی داریم»

مهم‌ترین امتیاز روش تفسیر آیه به آیه در تفسیر میزان این است که آیات را با خود آیات تفسیر کنند و معنای قرآن را از خود قرآن به دست آورند و بر آن اساس معنای مستفاد از خارج، سنجیده و موافقت یا مخالفتش با قرآن مشاهده شود. از دیگر ویژگی‌های این تفسیر، افزون بر بیانی قرآنی، ورود در بحث‌های مختلف است: بحث‌های روایی، اجتماعی، تاریخی، فلسفی و علمی که هر یک جداگانه، بدون آن که مطالب درهم آمیخته و موضوعات با یکدیگر خلط شوند، رعایت شده است.

سرانجام سیدمحمدحسین طباطبایی در ۲۴ آبان ۱۳۶۰ش در شهر قم دعوت حق را لبیک گفت.

یاد
اعلام

محمدحسین غروی اصفهانی (کمپانی)

(۱۲۹۶-۱۳۶۱ق)

در سال ۱۲۹۶ق عارف، حکیم، فیلسوف، فقیه و اصولی محمدحسین غروی اصفهانی در کاظمین به دنیا آمد. پدرش حاج محمدحسن معین‌التجار مشهور به کمپانی از تاجران باتقوا بود. از مهم‌ترین شاگردان ایشان سیدمحمدحجت کوه‌کمری، طباطبایی بروجردی، میلانی، خویی، بهجت فومنی، سیدمحمدحسین طباطبایی و شیخ محمدرضا و محمدحسین مظفر هستند. مهم‌ترین امتیاز آثار غروی اصفهانی استدلالی و ابتکاری بودن آن‌هاست و از این رو، او به عنوان یکی از استوانه‌های علم اصول مشهور است. دو کتاب «په‌ایه الدرایه فی شرح الکفایه» و «حاشیه کتاب المکاسب» از آثار مهم اوست.

سرانجام محمدحسین غروی اصفهانی در پنجم ذی‌الحجه سال ۱۳۶۱ق دار فانی را وداع گفت و زیر ایوان طلای مولا متقیان علی(ع) به خاک سپرده شد.

آیت‌الله سیدمحمد محقق داماد

(۱۳۲۵-۱۳۸۸ق)

سال ۱۳۲۵ق، سیدمحمد محقق داماد در احمدآباد اردکان یزد متولد شد. وی از بزرگترین استادان وقت حوزه علمیه قم و داماد آیت‌الله العظمی عبدالکریم حائری یزدی، مؤسس حوزه علمیه قم بود. در محضر استادانی همچون آیات عظام: خوانساری، میرزاحمد همدانی، رفیعی قزوینی، حجت کوه‌کمری، شیخ عبدالکریم حائری یزدی تعلیم یافت. او شاگردان و رجال علمی برجسته‌ای تربیت کرد که از آن جمله می‌توان به استاد شهید مرتضی مطهری، شهید دکتر بهشتی، امام موسی صدر، سیدمصطفی خمینی، آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی و آیت‌الله العظمی جوادی آملی و بسیاری دیگر اشاره کرد. آیت‌الله محقق داماد با وجود برخورداری از جایگاه رفیع علمی و تقوایی، هرگز به مقام مرجعیت نمی‌اندیشید و از صدور فتوا امتناع می‌کرد. وی سرانجام در روز چهارشنبه دوم ذی‌الحجه ۱۳۸۸ق در قم درگذشت و در جوار حرم مطهر حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

یاد
اندیشه

شاگرد پروری استاد || آیت‌الله العظمی میرزا جواد تبریزی ||

حضرت آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی در درس استادانی چون: آیت‌الله العظمی سیدابوالقاسم خویی و آیت‌الله سید عبدالهادی شیرازی شرکت کرد. ایشان یکی از شاگردان برجسته آیت‌الله خویی به شمار می‌رفت که پس از ۲۳ سال حضور پیوسته در حوزه نجف در سال ۱۲۵۵ ش، هنگام بازگشت از زیارت

حضرت امام حسین (ع) به سمت نجف توسط رژیم عراق دستگیر و به ایران فرستاده شد. وی پس از بازگشت وارد حوزه علمیه قم شد و حوزه درس خارج فقه و اصول ایشان یکی از پررونق‌ترین درس‌های حوزه علمیه قم بود.

در طول سالیان طولانی تدریس، هزاران طلبه فاضل را به جامعه اسلامی تحویل داد و درس خارج فقه او که صبح‌ها در مسجد اعظم قم و در ساعت نه برگزار می‌شد، یکی از پررونق‌ترین درس‌های حوزه بود. کرسی درسش مجتهدپرور بود.

یکی از شاگردان ایشان می‌گوید: در طول بیست سال درسی که من اطلاع دارم، مشاهده نشد که آیت‌الله تبریزی درس خود را تعطیل کنند. یک روز، ایشان درس بعدازظهر را تشریف نیاوردند. طلبه‌ها آماده شده بودند که از محل درس خارج شوند که ناگهان میرزا(ره) وارد مسجد شد و طلبه‌ها به هم گفتند: امروز هم که انتظار می‌رفت درس تعطیل شود، میرزا(ره) آمد. سؤال شد: استاد چرا تأخیر کردید؟ فرمود: امروز ساعت اشتباه بود؛ لذا نتوانستم سر وقت سر جلسه حاضر شوم. جز در ایام بیماری مرحوم میرزا(ره)، هیچ‌گاه مشاهده نشد درس ایشان تعطیل شود. با عشق همچون شمع می‌سوختند تا طلایی مفید و فاضل تربیت کنند، که بحمدلله در این کار موفق شدند و امروز شاگردان آن عالم فرزانه سکان‌دار سطوح عالی حوزه هستند. او به شاگردانش توصیه می‌کرد کمتر به فکر تعطیلات باشند و سعی کنند مشغول تحصیل، تدریس و خدمت به مردم باشند.

این مرجع و استاد پرتلاش در ۲۹ شوال ۱۴۲۷ق چشم از جهان فروبست و در قسمت بالاسر حرم حضرت معصومه(س) به خاک سپرده شد.

یاد
اندیشه

کفایه همچنان در اوج || آخوند خراسانی ||

در سال ۱۲۵۵ق، محمدکاظم مقلب به آخوند خراسانی در شهر مشهد به دنیا آمد و در سن دوازده سالگی وارد حوزه علمیه شد. ملاهادی سبزواری و میرزای شیرازی (رحمة الله علیهم) از استادان ایشان بوده‌اند. نقل است که مرحوم آخوند تا هنگامی که میرزای شیرازی زنده بود، به احترام استاد بالای منبر نرفت و هنگام تدریس، روی

زمین می‌نشست. بعد از صدور فرمان مشروطیت و تأسیس مجلس، بحث‌های حقوقی و سیاسی ناپوی وارد حوزه‌های علمیه شد. مرحوم آخوند خراسانی، میرزا حسین طهرانی، ملا عبدالله مازندرانی و میرزای نایینی به همراه شیخ فضل‌الله نوری از حامیان مشروطه مشروعه بودند. موفقیت فتوای جهاد ملا محمدکاظم خراسانی در سال ۱۳۲۷ق علیه روس‌ها نشان می‌دهد که ایشان رهبر درجه‌اول سیاسی جهان اسلام بوده است. کفایه الاصول مهم‌ترین تألیف مرحوم آخوند خراسانی(ره) از بزرگان مدرسه وحید بهبهانی و مکتب میرزای شیرازی است؛ هر چند هفده کتاب، رساله و حاشیه ارزشمند در فقه و اصول و فلسفه از ایشان به یادگار مانده است. کتاب کفایه گرچه همه کتاب‌هایی را که پیش از آن در اصول تألیف شده بود به کلی متروک و منسوخ نکرده؛ اما بیش از همه آنها میان طالبان علم و صاحبان دقت و فضل رواج یافته و مورد استفاده و نظر گردیده است و کتاب‌هایی را که پس از آن به دست مجتهدان و فضلاء معاصر تألیف شده از نظر تدریس و تدریس تحت تأثیر قرار داده است. خلاصه آنکه کتاب کفایه علاوه بر مزیای که در خود داشته و ترقی و تکمیل دانشمندان را ایجاب می‌کرده است، بر دیگر کتاب‌ها ترجیح داده شده است. در اهمیت این کتاب همین بس که ۷۳ نفر بر این کتاب حاشیه نوشته‌اند، هفده نفر بر این کتاب شرح نگاشته‌اند و سیزده نفر این کتاب تقریر کرده‌اند. از شاگردان مرحوم آخوند، می‌توان به آقا بزرگ تهرانی، سیدابوالحسن اصفهانی، سیدمحمدتقی خوانساری، سیدصدرالدین صدر، کاشف الغطاء و آقاضیاءالدین عراقی اشاره کرد. ملا محمدکاظم خراسانی روز سه‌شنبه ۲۰ ذی‌الحجه ۱۳۲۹ق به صورت مشکوکی وفات یافت و پیکر پاکش در صحن شریف امیرالمؤمنین علی(بن‌ابی‌طالب(ع) در نجف اشرف به خاک سپرده شد.

|| آیت‌الله اشرفی اصفهانی || (۱۲۶۱-۱۳۶۱ش)

در سال ۱۲۸۱ش، در خمینی‌شهر از خانواده‌ای روحانی، متولد شد. ایشان دوره عالی و اجتهادی فقه و اصول را نزد آیات عظام عبدالکریم حائری یزدی، خوانساری، صدر، حجت، بروجرودی و فلسفه را از امام خمینی(ره) فرا می‌گیرد.

سرانجام آیت‌الله اشرفی در ۲۳ مهرماه ۱۳۶۱ش در حال اقامه نماز جمعه در کرمانشاه با انفجار نارنجک توسط منافقین کوردل در محراب نماز به شهادت نایل شد.

ایشان در طول عمر هشتاد ساله خویش خدمات ارزنده‌ای داشتند که از جمله می‌توان به تأسیس ساختمان مکتب الزهراء، تأسیس مسجد ولی‌عصر در خمینی‌شهر، تأسیس مسجد امام حسین(ع) در خمینی‌شهر، تأسیس حوزه علمیه امام خمینی(ع) در کرمانشاه، تأسیس ساختمان مسجدالنبی در کرمانشاه و تأسیس و توسعه مسجد بروجرودی در کرمانشاه اشاره کرد.

|| آیت‌الله سیدمصطفی موسوی خمینی || (۱۳۰۹-۱۳۵۶ش)

او در در قم متولد شد. ایشان ضمن حضور در درس خارج فقه و اصول امام خمینی و بروجرودی، فلسفه را نیز نزد آیات عظام سیدرضا صدر، رفیعی قزوینی و علامه طباطبایی روی آورد.

او در کنار پدر به فعالیت سیاسی ضد حکومت پهلوی پرداخت. مأموران ساواک در ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ش او را دستگیر و ۵۷ روز در سلول انفرادی قزل قلعه، زندانی کردند. سیدمصطفی خمینی به همراه پدر، یک سال در شهر بوسرای ترکیه در تبعید ماند. در مهرماه ۱۳۴۴ ش به همراه حضرت امام از ترکیه به عراق تبعید شد. سرانجام ترس از فعالیت‌های سیدمصطفی باعث شد حکومت ایران و عراق تهدیدشان را عملی کنند و تصمیمی را که قبلاً گرفته بودند، به انجام رساندند و شب یکشنبه اول آبان ۱۳۵۶ش سیدمصطفی را در حالی که ۴۷ بهار از عمرش گذشته بود، به طرز مشکوکی مسموم و به شهادت رسانند. وی را در حرم علی(بن‌ابی‌طالب(ع) به خاک سپردند.

۴۰ سال
پیش

■ درگذشت نویسنده کتاب ارزشمند شب‌های پیشاور

سید محمد سلطان الواعظین شیرازی در سال ۱۳۱۴ ق در تهران چشم به جهان گشود. اگر چه بیشتر عمر خویش را صرف تبلیغ، وعظ و خطابه کرد و در این مسیر هم به‌حق موفق بود؛ اما از تألیف و تدوین کتب سودمند و نافع برای جامعه اسلامی غافل نماند. از مجموعه آثار مرحوم سلطان الواعظین شیرازی تنها سه اثر به چاپ رسیده است که عبارتند از: ۱. شبهای پیشاور؛ ۲. گروه رستگاران؛ ۳. صد مقاله سلطانی

روح پاک وی سرانجام روز جمعه ۱۷ شعبان المعظم ۱۳۹۱ ق، برابر با ۱۶ مهرماه ۱۳۵۰ ش در تهران از کالبد خویش گسست و به ملاء اعلیٰ پرکشید.

■ اعتراض امام خمینی ره به اخراج فضلالی ایرانی از عراق

نیمه دوم سال ۱۳۵۰ اختلافات رژیم بعثی عراق و شاه بالا گرفت و به اخراج و آواره شدن بسیاری از ایرانیان مقیم عراق انجامید. امام خمینی طی تلگرافی به رئیس جمهور عراق به شدت اقدامات این رژیم را محکوم کرد. حضرت امام در اعتراض به شرایط پیش آمده، تصمیم به خروج از عراق گرفت؛ اما حکام بغداد با آگاهی از پیامدهای هجرت امام در آن شرایط اجازه خروج ندادند.

■ تأسیس مدرسه کرمانی‌ها

مدرسه علمیه کرمانی‌ها در سال ۱۳۵۰ در خانه‌ای قدیمی در محله بازار قم با سی طلبه کار خود با تلاش حجج الاسلام والمسلمین کشمیری و جاویدی برای طلاب کرمانی آغاز کرد؛ ولی بعدها به دلیل استقبال طلاب و با گسترش مدرسه، ساختمان جدید آن در خیابان ارم بنا گردید که اکنون پذیرای سیصد طلبه از سراسر کشور می‌باشد.

■ ۱۹ مهر ۱۳۵۰؛ برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی

امام خمینی (ره) که هنگام برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله، در تبعید عراق بودند، در سخنرانی‌ها و پیام‌هایی، از این جشن‌ها و اسرافکاری‌های دولتی انتقاد کردند. امام در مواضع خود، نکات زیر را یادآور شدند: چرا کارشناسان اسرائیلی برای این تشریفات دعوت شده‌اند؟ شاهنشاهی ایران از اول که زائیده شده تا حالا روی تاریخ را سیاه کرده است؛ برملت است که با جشن‌های دوهزاروپانصدساله مبارزه منفی کند؛ به حکومت ایران بگویند که آقا از این جشن دست بردارید.

■ مهر: حاشیه نخستین اجلاس بیداری اسلامی با حضور رهبر معظم انقلاب

اخبار
تصویری

■ رسا: عمامه گذاری طلاب توسط مراجع تقلید در سالروز میلاد حضرت فاطمه زهرا

■ مهر: دیدار سید عمار حکیم با آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

■ مهر: آیت الله العظمی وحید خراسانی در مراسم شهادت امام صادق (ع)

■ رسا: چهارمین سالگرد از تحال علامه عسگری در مسجد اعظم قم

مقصد ۲

اخبار ماه

■ نیازمند مآلهای باسواد برای مرزبانی از دین هستیم

آیت‌الله مهدوی‌کنی، تولید مدارس مروی در مراسم افتتاحیه این حوزه علمیه، طلاب را به تحمل و صبر در برابر سختی‌های زندگی دعوت کرد و گفت: زندگی اجتماعی محل تصادم است. باید طلاب در مدارس یکدیگر را تحمل کنند و ارتباط طرفینی داشته باشند.

وی اظهار داشت: ما باید از خداوند، «علم نافع» را درخواست کنیم. درس تنها به کار نمی‌آید. باید دعا کنیم برای دین و دنیای خود و مردم مفید باشیم، بنابراین نیازمند مآلهای باسواد برای مرزبانی از دین هستیم.

■ نگرانی از انگیزه‌های دنیایی میان برخی از طلاب

آیت‌الله محمد تقی مصباح یزدی، در مراسم افتتاحیه سال جدید مرکز آموزشی و پژوهشی امام خمینی، با بیان این که عده‌ای به دنبال رشته‌ای می‌روند که آینده بهتر اجتماعی داشته باشد و از وظیفه اصلی خود غافل هستند، خاطرنشان کرد: تعلق به دنیا و انگیزه‌های دنیایی یکی از عواملی است که موجب شده برخی از طلاب نسبت به وظایف اصلی بی‌اهتمام بشوند.

ایشان با اظهار تاسف از این که برخی از طلاب تا پاسی از شب به امور غیر لازم مشغول می‌شوند، گوشزد کرد: اینگونه طلاب نمی‌توانند نور چشم حضرت مهدی (عج) بشوند. وی خودسازی و تزکیه نفس و دوری از دلبستگی‌های دنیایی و پست و مقام و کسب بصیرت سیاسی را برای همه دانش‌پژوهان ضروری دانست و افزود: این دو مسأله فقط با برنامه‌ریزی درسی و علمی به دست نمی‌آید و نیازمند یک سری کارهای دیگر مانند اخلاص در نیت است.

■ حوزه باید حوزه بماند

حجت‌الاسلام و المسلمین علی‌اکبر رشاد گفت: باید نظام آموزشی خود را با پیشینهٔ هزارساله از متن تاریخ استخراج و اجرا کنیم. حوزه باید حوزه بماند و به گونه‌ای اقدام کند که بر دانشگاه تأثیر بگذارد.

رئیس شورای مدیریت حوزه علمیه تهران در ادامه گفت: دانشگاه حافظه‌محور است. دانشجو پس از اینکه مدرک می‌گیرد، علم آموزشی‌اش تمام می‌شود و اصل برایش دانش است؛ این در حالی است که در حوزه پرورش اصل است. وی بیان داشت: ما فرزندان شیخ طوسی، شیخ مفید، سیدمرتضی، صاحب‌قواهر و عبدالکریم حائری هستیم.

■ حوزه بدون فلسفه، حوزه ناقصی است

آیت‌الله یزدی رئیس شورای عالی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دربارهٔ تدریس فلسفه در حوزه‌های علمیه به دو نظر موافق و مخالف اشاره کرد و گفت: به نظر بنده نیز باید فلسفه وجود داشته باشد، چرا که حوزه بدون فلسفه، حوزه ناقصی است.

آیت‌الله یزدی به فرمایش مقام معظم رهبری اشاره کردند که در دیداری فرمودند: با یکی از مراجع عظام تقلید در این باره به صورت حضوری صحبت کردم. به ایشان عرض کردم که درباره تدریس

فلسفه همیشه در حوزه‌های علمیه دو نظر وجود دارد و حضرت‌عالی در مقام منع هستید؛ اما علت اینکه بنده از تدریس فلسفه حمایت می‌کنم این است که اگر فلسفه اسلامی در حوزه تعطیل شود، دیگران فلسفه‌های پوچ غربی را با رنگ اسلام به حوزه‌ها و دانشگاه‌ها عرضه می‌کنند. غیراسلام به جای فلسفه اسلام عرضه می‌شود و لازم است برای ایستادن در مقابل چنین انحرافی، فلسفه اسلامی در حد نیاز در حوزه‌ها تدریس شود. مقام معظم رهبری فرمودند: این مرجع تقلید سکوتی اختیار کردند که حکایت از رضایت ایشان داشت.

■ سیستم سنتی حوزه بهترین روش است

حجت‌الاسلام و المسلمین محمدمهدی شب‌زنده‌دار ضمن تأکید بر احیای روش‌های مفیدی که از بین رفته‌اند، افزود: چند سال پیش یکی از دوستان، کتابچه‌ای را به بنده دادند که در آن نظام آموزشی ژاپن در سال ۲۰۵۰ میلادی را ترسیم کرده بود؛ یعنی ژاپنی‌ها برنامه‌ریزی کرده‌اند که مراکز آموزشی‌شان در سال ۲۰۵۰ به آن شکل درآید. این کتابچه دقیقاً مطابق با روش حوزه‌داری شیخ عبدالکریم حائری بود. اینها بعد از تحقیقات و تجربیات فراوان به این مسأله رسیده بودند. شب‌زنده‌دار، نظام حوزه شیخ عبدالکریم حائری را بهترین سیستم و نظام آموزشی برشمرد و گفت: اگر بخواهند در سطح کلان، محقق و پژوهشگر تربیت کنند، سیستم سنتی حوزه بهترین روش است.

■ متأسفانه تعطیلی حوزه‌های علمیه، بسیار زیاده است

آیت‌الله حسینی بوشهری ضمن بیان احادیثی در باب فضائل دانش‌اندوزی و تعلم، گفت: متأسفانه تعطیلی حوزه‌های علمیه، بسیار زیاد است.

مدیر سابق حوزه‌های علمیه سراسر کشور لباس روحانیت را لباس محبت و فروتنی دانست و گفت: لباس روحانیت، لباس فخرفروشی، کینه‌توزی و انتقام نیست. حسینی بوشهری با بیان اینکه خاستگاه انقلاب، حوزه‌های علمیه است، اظهار داشت: نباید بگذاریم کوچک‌ترین انحرافی در انقلاب صورت گیرد و در صورت بروز انحراف، ما مسئول خواهیم بود.

■ جهان اسلام منتظر هدایت‌های طلاب در فضای جهانی است

مدیر حوزه‌های علمیه با اشاره به نیاز و استقبال جهانی از معارف اسلامی تصریح کرد: اینکه در قم بنشینیم و دلمان را به سه درس خارج خوش کنیم، کافی نیست؛ جهان اسلام امروز منتظر ارشاد و هدایت‌های طلاب و نشر علوم اهل بیت (ع) در فضای جهانی است. آیت‌الله مقتدایی با بیان اینکه علما و دانشمندان اسلامی که صلاحیت داعی‌الی‌الله را دارند همواره حامل تبلیغ رسالت الهی بوده‌اند و دین به واسطه تلاش آنان باقی مانده است، شرایط کنونی را با گذشته متفاوت دانست و از طلاب خواست فعالیت تبلیغی خود را با توجه به این شرایط گسترش دهند. وی خاطرنشان کرد: طلاب علوم دینی با توجه به امکانات بسیار مناسبی که در اختیار آنان قرار گرفته است، تبلیغ خود را به کشور ایران محدود نکرده و آن را به سراسر جهان گسترش دهند که جهان اسلام منتظر نشر علوم اهل بیت (ع) در فضای جهانی است.

وقتی که قافیه به تنگ می آید!

|| به بهانه نمایش سریال موهن «الحسن و الحسین» از شبکه‌های سعودی صهیونیستی ||

گزارش
خبری

رخ داد و نقش آنان در دفاع از خلیفه سوم؛ عثمان بن عفان و همراهی با امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (ع) می‌پردازد. این سریال همچنین کنار رفتن [امام] حسن [ع] از خلافت ائمه‌السلطنه برای ایجاد صلح بین مسلمانان و وحدت امت اسلامی را به نمایش می‌گذارد.

در واقع این سریال نقش یهودیان یا به معنی دیگر؛ عبدالله بن سبا در توطئه و اختلاف‌افکنی بین مسلمانان پس از کشته‌شدن عثمان را تا شهادت امام حسین (ع)، به تصویر می‌کشد.

در قسمت‌های پخش شده این سریال افزون بر نکات متعدد در تحریف تاریخ، می‌توان مواردی چون یکسان‌نشان دادن امام حسن و امام حسین (علیهما السلام) با معاویه، مثبت‌نشان دادن تصویر معاویه و تنزل جایگاه حسین (ع) با به تصویر کشیدن آن دو حضرت (ع) و نشان دادن آن دو امام معصوم (ع) بدون هیبت و بدون هرگونه وقار و قداست را بر شمرد.

■ حمله به ایران در لوای مختارنامه

حمله به ایران _ که سازنده اصلی بسیاری از سریال‌های تاریخی است _ یکی از برنامه‌هایی بود که سازندگان سریال «الحسن و الحسین» دنبال کردند و گفتند: «چطور کسانی که قبلاً کارهایی از این دست (نشان دادن) انبیاء و صحابه در کارهای تلویزیونی داشته‌اند، سریال «الحسن و الحسین» را رد می‌کنند؛ در حالی که ما از مراجع شیعه هم اجازه گرفته‌ایم و این در حالی بود که حتی یک مجوز از مراجع شیعی گرفته نشده بود.

«شیخ حسن الحسینی» مشاور مذهبی سریال «الحسن و الحسین» که در شبکه وهابی «صفا» برنامه اجرا می‌کند، با حمله به ایران گفته بود: آنان

■ تاریخچه ساخت سریال «الحسن و الحسین» در سال ۲۰۰۹ میلادی، یعنی اواخر سال ۱۳۸۸ سریال «معاویه و حسن و حسین» با عنوان «الاسباط» از سوی شرکت کویتی مها که یکی از شرکت‌های مهم ساخت سریال در کشورهای عربی و از جمله خلیج فارس است، کلید زده شد.

این سریال پس از نام «الاسباط» نام‌هایی چون «معاویه و دوران فتنه»، «مشعل‌های نور» و «معاویه و حسن و حسین» برگزید و سرانجام با نام «الحسن و الحسین» از آغاز ماه رمضان از بیش از پانزده شبکه ماهواره‌ای نمایش آن آغاز گردید.

بر اساس اطلاعات و اخبار، این سریال با هزینه‌ای معادل سه میلیون دلار برای سی قسمت یک ساعته ساخته شده است؛ اما به گفته تهیه‌کننده سریال «الحسن و الحسین»، ساخت این سریال ۸ میلیون دلار هزینه داشته است. فیلم‌نامه سریال «معاویه و حسن و حسین» تألیف محمد البساری است و آن را «عبدالباری ابوالخیر» کارگردانی کرده و یک گروه ایرانی، چهره‌پردازی بازیگران این سریال را به عهده داشته است. خالد الغوبری در نقش امام حسن مجتبی (ع)، محمد المجالی در نقش امام حسین (ع)، تاج حیدر در نقش حضرت زینب (س) و رشید عساف در نقش معاویه بن ابی سفیان ایفای نقش می‌کنند.

■ داستان سریال «الحسن و الحسین»

در خلاصه داستان این سریال آمده است: این سریال به زندگانی امامان حسن و حسین [ع] و فتنه بزرگی که پس از رحلت حضرت رسول (ص)،

جهان
اسلام

■ با وجود بیش از ده‌هزار ایرانی در ژاپن که غالباً حدود بیست‌سال است در آنجا هستند، این تعداد از شیعیان در ژاپن حتی یک مسجد هم ندارند.

■ یکصد و پنجاه نفر از جوانان انجمن اهل‌البيت (ع)، از کشورهای آلمان، بلژیک و هلند در اردوی سه‌روزه فرهنگی _ ورزشی در آلمان شرکت کردند.

■ تحقیق جدیدی از انجمن دین و زندگی عمومی تابع مرکز تحقیقات آمریکایی «پیو» نشان می‌دهد که مسلمانان در ۱۱۷ کشور مورد آزار و فشار هستند.

■ آیت‌الله شیخ عیسی قاسم، رهبر شیعیان بحرین، گفت: شایسته نیست کسی که بهای زیادی پرداخته، به چیز کم راضی شود و ملت بحرین راهی را انتخاب کرده که هیچ‌کس نمی‌تواند در این راه او را از

دست‌یابی به حقش منصرف کند.

■ مجله‌های اسلامی، از سوی بخش رسانه‌ای حرم امام حسین (ع) به زبان آلمانی منتشر شد.

■ بنابر یک مطالعه جدید در ایتالیا، تعداد مسلمانان میلان از مرز صد هزار نفر عبور کرده است و این تعداد، دو برابر تعداد آنها در سال ۲۰۰۵ است.

■ حمد راسم النفیس، اندیشمند شیعی مصر اعلام کرد شیعیان مصر حزب «وحدت و آزادی» را تأسیس می‌کنند. تمام اقدامات قانونی لازم در این باره صورت گرفته و اسناد و مدارک لازم، اول سپتامبر به کمیته احزاب ارائه خواهد شد. مقر این حزب در قاهره خواهد بود و نمایندگی‌هایی در مناطق المنصوره و الزقازیق خواهد داشت.

فعالیت‌هایی در راستای فکر خود انجام می‌دهند و برای سریال مختارنامه پنجاه میلیون دلار خرج کرده‌اند؛ در حالی که هزینه سریال «الحسن و الحسین» هشت میلیون دلار بوده است.

■ جریان «وهابی، سعودی، صهیونیستی» در پشت پرده سریال

در پشت پرده ساخت سریال «الحسن و الحسین» جریانی «وهابی، سعودی، صهیونیستی» حضور دارند، به گونه‌ای که از یک طرف شیخ حسن الحسینی وهابی، مشاور علمی و شرعی سریال «الحسن و الحسین» است که پیش از این برنامه «الریحانه» را برای دوستانه نشان دادن رابطه امام حسن (ع) و امام حسین (ع) با معاویه در شبکه وهابی صفا اجرا کرده بود.

پخش این سریال از سه شبکه «روتانا خلیجی»، «روتانا مصری» و «LBC» که همگی متعلق به ولید بن طلال شاهزادهٔ میلیاردر سعودی، بزرگترین شریک رابرت مرداک صهیونیست در شرکت نیوز کورپوریشن است نشان‌دهندهٔ این است که چنین جریان رسانه‌ای در پس پرده نمایش این سریال ایفای نقش می‌کند.

این جریان که در بخش خبر با شبکه‌های خبری العربیه و الجزیره فعالیت می‌کند، در بخش پخش سریال و برنامه‌های جذاب در قالب شبکه‌های mbc و روتانا فعالیت دارد.

این جریان سال گذشته نیز در سریالی به نام «القعاق بن عمرو التمیمی» به یکی دیگر از اسطوره‌های تاریخ اسلام پرداخت و آن را از شبکه mbc پخش کرد و قصد دارد در سال آینده در سریالی با عنوان «الفاروق عمر» با به تصویر کشیدن خلفای راشدین از جمله امام علی (ع) این مسیر خود را ادامه دهد.

■ داستان عبدالله بن سبا

سریال «الحسن و الحسین» بر پایه داستان عبدالله بن سبا تنظیم شده که در منابع تاریخی چنین آمده است: «در زمان عثمان، شخصی یهودی به این

نام در «صنعا» اسلام اختیار کرد و افکار خود را با مسافرت به بلاد اسلامی رواج داد. او علی (ع) را جانشین رسول خدا (ص) و عثمان را غاصب می‌دانست و از این رو بر امت اسلامی این بود که حکومت را به علی (ع) برگردانند. در این میان گروهی از اصحاب فریب افکار او را خورده و به او گرویدند و بر خلیفه وقت شورش کردند و او را به قتل رساندند و حتی همین گروه در جنگ جمل و صفین نیز دخالت اساسی داشتند.»

اما افرادی چون دکتر طه حسین در مصر و همچنین علامه سیدمرتضی عسکری در کتاب «عبدالله بن سبا و اساطیر آخری» این داستان را رد کرده‌اند.

■ واکنش علما و نهادهای اسلامی

سریال «الحسن و الحسین» در طول سه سال گذشته گه‌گاه مورد اعتراض قرار گرفت و با قطعی شدن پخش سریال از خرداد گذشته تا امروز این اعتراضات ادامه داشته است.

آیت‌الله العظمی سیستانی، آیت‌الله العظمی سبحانی، آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، آیت‌الله العظمی نوری همدانی و مقامات وزارت ارشاد جمهوری اسلامی ایران، آیت‌الله مه‌ری رهبر شیعیان کویت و گروه ثوابت الشیعه کویت، شیخ الازهر، مجمع مطالعات اسلامی الازهر، شیعیان مصر و شرفای مصر، نمایندگان مجلس عراق، گروه صدر، مجمع علمای اهل سنت جنوب عراق، حزب‌الله لبنان و شیعیان عربستان و شرفای قریش عربستان با این سریال مخالفت کرده‌اند.

در طرف مقابل تنها یک لیست نوزده نفره به عنوان مؤیدان این سریال ارائه شده است که مهم‌ترین آنها شیخ یوسف القرضاوی و شیخ سلمان العوده قرار دارند؛ در حالی که در زمان پخش این سریال تاکنون سه تن از این افراد نیز تأیید سریال را رد کرده‌اند که این افراد شامل دفتر علامه فضل‌الله (ره)، شیخ نصر فرید واصل مفتی سابق مصر و شیخ قیس بن محمد آل مبارک، عضو هیئت علمای بزرگ عربستان سعودی هستند.

■ گزارش از: سجاد اسلامیان

کامل اشغالگران آمریکایی تأکید کرد و اظهار داشت: هرگونه توافق برای ادامهٔ حضور نیروهای اشغالگر آمریکایی در خاک عراق به مثابه اعلام جنگ با جریان صدر است و به‌شدت با نیروهای اشغالگر مبارزه خواهیم کرد. (rasanews.ir)

■ خبرگزاری اهل بیت

طاهر الهاشمی، از شیعیان مصر، گفت: خانواده‌ها و قبیله‌های شیعه در مصر پیش از این در سال‌روز ولادت اهل بیت (ع) به‌ویژه ولادت امام مهدی (عج) مجبور بودند در داخل منازل خود جشن بگیرند و از انجام هرگونه شادی در خارج از خانه‌های خود محروم بودند. وی با رد آمار رسانه‌های آمریکا از تعداد شیعیان مصر، تأکید کرد: آنها تعداد یک میلیون نفر را برای شیعیان مصر اعلام کرده‌اند؛ در حالی که تعداد شیعیان مصر چندین میلیون نفر است. (abnair)

■ پایگاه اطلاع‌رسانی دین پژوهی ایران

سرپرست مرکز ترجمهٔ بنیاد بین‌المللی علوم وحیانی اسرا گفت: تاکنون بیست اثر از آثار آیت‌الله جوادی آملی به زبان‌های خارجی ترجمه شده است و امیدواریم تا پایان سال جاری این تعداد به ۳۵ عنوان برسد. (dipnair)

■ مرکز خبر حوزه‌های علمیه

حجت‌الاسلام و المسلمین زمانی، معاون بین‌الملل حوزه‌های علمیه: امروز از پنجاه کشور دنیا درخواست استاد برای کرسی‌های اسلام‌شناسی داریم و باید با یادگیری زبان، بتوانیم افکار و عقاید شیعه را در این کشورها توسعه دهیم. (hawzahnews.com)

■ خبرگزاری رسا

حجت‌الاسلام سیدمقتدی صدر رهبر جریان صدر عراق بر لزوم خروج

خبرگزاری
حوزوی

پذیرش طلبه در ۳۰ مدرسه علمیه قم

■ غیبی، مدیر پذیرش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه گفت: در سال جاری ظرفیت پذیرش در شهر مقدس قم ۹۵۰ نفر اعلام شده بود که این افراد در سی مدرسه علمیه پذیرش می‌شدند؛ اما خوشبختانه با تلاش‌های صورت‌گرفته، ظرفیت پذیرش در این شهر دویست نفر افزایش یافته است و بر همین اساس همه افراد قبول شده در دو مرحله آزمون حوزه علمیه قم، پذیرش خواهند شد.

مدرسه‌ای با طلاب حافظ قرآن

■ همه طلاب مدرسه علمیه علی بن موسی الرضا(ع) قم، حافظ کل قرآن کریم هستند. مدیر مدرسه علمیه علی بن موسی الرضا(ع) یکی از اهداف تشکیل این مدرسه را حمایت و تشویق از طلاب حافظ قرآن بیان کرد و گفت: از جمله شرایط اختصاصی پذیرش این مدرسه، حافظ کل یا بیست جزء به بالا بودن قرآن کریم است. وی تعداد طلاب درحال تحصیل این مدرسه را ۱۵۰ نفر دانست و افزود از سال ۱۳۸۵ تاکنون نزدیک به ۱۵۰ طلبه از این مدرسه فارغ‌التحصیل شده‌اند.

تبلیغ چهره به چهره نسیم معنوی

■ طرح تبلیغ چهره به چهره «نسیم معنوی» از سوی نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه تهران و با همکاری شرکت بهره برداری مترو از نیمه شعبان تا پایان ماه مبارک رمضان در ایستگاه‌های متروی تهران اجرا شد. معاون نهاد گفت: در این طرح هشتاد مبلغ و روحانی شرکت کرده‌اند که در بیش از سی ایستگاه مترو و تعدادی از بوستان‌های تهران به پاسخگویی به مردم پرداخته‌اند. هر طلبه حاضر در این طرح، روزانه به هفتاد تا صد نفر در زمینه‌های مختلف پاسخگو بوده است.

پذیرش بانوان طلبه در سطح سه

■ مدیر تحصیلات تکمیلی حوزه‌های علمیه خواهران از پذیرش ۱۵۰۰ بانوی طلبه در سطح سه حوزه‌های علمیه خواهران در سال تحصیلی جدید خبر داد. وی در تبیین رشته‌های تحصیلی سطح سه حوزه علمیه خواهران گفت: این رشته‌ها شامل فقه و اصول، تفسیر و علوم قرآنی، کلام اسلامی، فلسفه اسلامی، تاریخ اسلام، مطالعات زنان و تربیت مدرس ادبیات عرب می‌باشد.

وی یادآور شد: در حال حاضر ۹۷۳ نفر در رشته فقه و اصول، ۶۶۳ نفر در رشته تفسیر و علوم قرآنی، ۱۷۷ نفر در رشته کلام اسلامی و ۲۳ نفر در رشته تاریخ اسلام که از سال ۱۳۸۹ راه‌اندازی شده است، مشغول تحصیل هستند.

آغاز عملیات اجرایی مؤسسه پژوهشی طلاب کشور

■ مراسم کلنگ زنی نخستین و بزرگترین مجتمع آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، رفاهی و علمی طلاب کشور در بخش «مهرآباد» شهر رودهن از توابع شهرستان دماوند با حضور آیت الله العظمی مکارم شیرازی و جمعی از علما و فضلاء برجسته کشور برگزار شد. این مجتمع در زمینی به مساحت ۱۰۵ هکتار احداث می‌شود.

حجت الاسلام رشاد با بیان اینکه این مؤسسه تبدیل به یک قطب علمی و فرهنگی بزرگ در منطقه خواهد شد، گفت: این مرکز و مجموعه امکان بسیار خوبی را برای انجام کارهای فرهنگی، علمی و پژوهشی خواهد بود. مسوول شورای حوزه علمیه تهران در ادامه گفت: درصدد هستیم امکانی فراهم کنیم که در فصل تابستان این مرکز پذیرای طلاب مستعد از سراسر کشور باشد و آنها در فضایی با نشاط و خوب کارهای علمی و تحقیقاتی خود را دنبال کنند.

شروع سال تحصیلی جدید حوزه‌های علمیه با ۱۲ هزار طلبه جدید

مراسم آغاز سال تحصیلی جدید حوزه‌های علمیه، امروز با حضور حضرت آیت‌الله العظمی ناصر مکارم شیرازی در سالن اجتماعات مدرسه علمیه فیضیه قم برگزار شد و ۱۲ هزار طلبه جدید فعالیت علمی خود را آغاز کردند. آیت‌الله مکارم شیرازی با مهم ارزیابی کردن کسب علم و دانش در اسلام از حوزه علمیه قم به عنوان یکی از بزرگترین حوزه‌های علمیه جهان اسلام نام برد و افزود: حداقل ۵۰ هزار محصل داخلی و ۱۰ هزار نفر از یکصد کشور جهان مشغول تحصیل علوم دینی در این حوزه هستند. این مرجع تقلید با بیان اینکه بیش از ۳۰۰ مرکز پژوهشی در حوزه علمیه دایر است و هزار استاد میرز و لایق به تدریس مباحث دینی می‌پردازند و هر هفته ۲۰۰ کتاب تازه از سوی مراکز حوزوی به زیور طبع آراسته می‌شود، ابراز داشت: حوزه علمیه قم خاستگاه انقلاب اسلامی و رهبر انقلاب نیز برخاسته از همین حوزه است. ایشان با اشاره به اختلاف دانشگاهها و حوزه‌های علمیه افزود: طلاب حوزه بر خلاف دانشگاه‌ها که اساتید را بر شاگردان‌شان تحمیل می‌کنند، هر استادی را که پسندیدند انتخاب می‌کنند و همین سبب شناخته شدن نخبگان حوزه‌ها شده است.

هنوز انتظارش را می کشیم

نگاه
ماه

■ بیانیه خانواده امام موسی صدر
در پی تحولات اخیر لیبی

دو همراهش، شیخ محمد یعقوب و روزنامه‌نگار عباس بدرالدین، از زندان‌های معمر قذافی نزدیک می‌شویم. قذافی، از ۳۱ اوت ۱۹۷۸ آنان را رها کرده است.

...دوستداران امام موسی صدر! سی‌وسه سال در کنار هم رنج بردیم و اندوه کشیدیم و اکنون وقت آن است که امیدوار باشیم و از خداوند بخواهیم در ساعات پیش‌رو، آرزوی سال‌های سخت ما را محقق سازد. خدایا! تحمل‌مان پایان یافته و اشک دیدگان منتظر دیدار امام‌مان خشکیده... بیایید هر کجا که هستیم، دست دعا بالا ببریم تا خداوند آزادی امام و دو یارش را در این شب‌های قدر مقدر کند. ای آزادگان جهان، مرد آزادی در آستانه آزادی است.

خانواده امام موسی صدر، ۱۳۹۰/۵/۳۱

دوستداران امام موسی صدر! سلام
...دوستداران حق و آنان که در سیاهی به دنبال نوری بودند، از رمضان سال ۱۹۷۸م تا رمضان امسال تلخی‌های بسیاری چشیدند. این هم از لطایف خداوند است که سقوط نظام تروریستی قذافی و پیروزی و آزادی مردم مظلوم لیبی را در شب قدر مقدر فرمود؛ شبی که از ۳۳ سال پیش به طور مشخص با جنایت ربودن امام مصادف شده است.
دوستداران امام موسی صدر، ما لحظاتی تاریخی را پشت سر می‌نهیم که با گذر از این لحظات هر چه بیشتر به آزادی امام موسی صدر و

دانشگاه تهران ■ سیدموسی صدر در سال ۱۳۲۹ وارد دانشگاه تهران شده و در سال ۱۳۳۲ در رشته اقتصاد از این دانشگاه فارغ التحصیل شد. او اولین روحانی‌ای است که به دانشگاه وارد شده است. وی به زبان‌های عربی، انگلیسی و فرانسه آشنایی کامل داشت. در همین سال نیز پدر بزرگوار او از دنیا می‌رود.

ولادت ■ سیدموسی فرزند چهارم آیت‌الله‌العظمی صدرالدین صدر، فقیه بزرگ، جزء مراجع سه‌گانه قم و جانشین آیت‌الله‌العظمی شیخ عبدالکریم حائری یزدی مؤسس حوزه علمیه قم است. وی در ۱۴ خرداد ۱۳۰۷ش در قم به دنیا آمد. پس از اتمام دوره ابتدایی و فراگرفتن مقدمات علوم حوزوی، در سال ۱۳۲۲ش به صورت رسمی وارد حوزه علمیه قم شد.

حوزه علمیه نجف ■ پس از اتمام تحصیلات در دانشگاه تهران، امام موسی صدر برای ادامه تحصیلات حوزوی به نجف می‌رود و تا سال ۱۳۳۷ در آنجا می‌ماند. او در این سال‌ها، نزد حضرات آیات سیدمحسن حکیم، شیخ مرتضی آل یاسین، سیدعبدالهادی شیرازی و شیخ حسین حلی فقه می‌آموزد و از درس اصول حضرت آیت‌الله‌العظمی خوبی بهره می‌برد. فلسفه را نیز نزد آیت‌الله صدرا بادکوبه‌ای فرا می‌گیرد.

بازگشت به قم ■ امام موسی صدر در اوایل زمستان ۱۳۳۷ش از نجف به ایران بازمی‌گردد و سردبیری اولین نشریه حوزه علمیه قم به نام «درس‌هایی از مکتب اسلام» را به همراه جمعی از روحانیون به عهده می‌گیرد. اعضای هیئت مؤسس و تحریریه نشریه آقایان سیدموسی صدر، علی دوانی، جعفر سبحانی، مجدالدین محلاتی، ناصر مکارم شیرازی، سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی، حسین نوری همدانی، محمود واعظزاده خراسانی و سیدمرتضی جزایری بودند. همچنین با همفکری حضرات آیات دکتر بهشتی و مکارم شیرازی طرحی گسترده برای اصلاح نظام آموزشی حوزه‌های علمیه طراحی و تدوین شد.

حوزه علمیه قم ■ سیدموسی صدر پس از اتمام دوره راهنمایی و بخش مقدمات علوم حوزوی، در خرداد سال ۱۳۲۲ به صورت رسمی وارد حوزه علمیه قم شد. استادان فقه و اصول او در قم حضرات آیات: سیدمحمدباقر سلطانی طباطبایی، سیدجلال‌الدین طاهری، سیدحسین طباطبایی بروجردی، شیخ عبدالجواد جبل‌عاملی، محمدحجت کوه‌کمری، سیدمحمد حجت، سیداحمد خوانساری و سیدمحمد محقق داماد بودند و فلسفه را نزد علامه سیدمحمدحسین طباطبایی و آیت‌الله سیدرضا صدر فرا گرفت. از دوستان اصلی و هم‌بحث او در قم، می‌توان حضرات آیات: سیدموسی شبیری زنجان، شهید بهشتی، سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی و ناصر مکارم شیرازی را نام برد.

تأسیس مجلس اعلای شیعیان ■ نمایندگان شیعیان در مجلس شورای لبنان، به پیشنهاد امام صدر طرحی قانونی را به مجلس تقدیم کردند که این طرح به تصویب مجلس و امضای رئیس جمهور لبنان رسید. بر اساس این طرح قانونی، شیعیان توانستند، مجلسی به نام «المجلس الاسلامی الشیعی الاعلی» برای دفاع از حقوق خود تأسیس کنند.

امام موسی صدر و شهید مصطفی چمران، شمس و مولانای لبنان بوده‌اند. ۳۳ سال است امام موسی صدر ربوده شده است و سی سال است چمران به شهادت رسیده است.

امام موسی صدر در شهریور سال ۱۳۵۷ و کمی پیش از سفر به لیبی، مقاله‌ای با عنوان «نداء الانبیا» برای روزنامه لوموند فرانسه نوشت و انقلاب اسلامی ایران را ادامه حرکت انبیاء در تاریخ نامید و از امام خمینی به نام «الامام الاکبر» نام برد.

دستگاه‌های قضایی دولت‌های لبنان و ایتالیا و همچنین تحقیقات انجام شده از سوی واتیکان، ادعای رژیم لیبی مبنی بر خروج امام موسی صدر از آن کشور و ورود او به رم را به صورت رسمی تکذیب کردند. مجموعه اطلاعات آشکار و پنهانی که در دو دهه پیش به دست آمده است، همگی گواه آن‌اند که او هرگز خاک لیبی را ترک نکرده است.

ربودن امام موسی صدر ■ امام موسی صدر، در سوم شهریور ۱۳۵۷، در آخرین مرحله از سفرهای دوره‌ای خود به کشورهای عربی برای تلاش به پایان دادن به جنگ داخلی لبنان و جلوگیری از تجاوزهای اسرائیل، طی دعوت رسمی معمر قذافی به لیبی رفت و در روز نهم شهریور در آن کشور، ربوده شد و تاکنون خبری از او در دست نیست.

دولت لبنان از شرکت در اجلاس سران عرب که در فروردین ۱۳۸۹ در لیبی برگزار شد، خودداری کرد. این اقدام پس از دعوت برخی سیاستمداران لبنانی برای تحریم این اجلاس به دلیل مسئولیت لیبی در ربودن امام موسی صدر و دو همراهش، صورت گرفت.

هجرت به لبنان ■ اواخر سال ۱۳۳۸ش سید موسی صدر به لبنان هجرت می‌کند. در ابتدای ورود ایشان به لبنان جمله‌ای بر سر زبان‌ها افتاده بود: «جا شرف‌الدین شابا» یعنی علامه شرف‌الدین جوان نزد ما آمده است. چندی نگذشت که مردم لبنان سیدموسی صدر را «امام موسی صدر» خطاب کردند.

شواهد متعددی حکایت از آن دارند که امام موسی صدر همچنان زنده است و مانند برخی دیگر از علمای اسلامی، زندان حبس ابد را می‌گذراند. خبری که در ۱۳ اردیبهشت ۱۳۸۰ از سوی سایت «جبهه نجات ملی لیبی» بر روی شبکه جهانی اینترنت منتشر شد، مدعای آن است که امام موسی صدر در اواخر سال ۱۳۷۶ش از سوی برخی زندانبانان زندان ابوسلیم شهر طرابلس دیده شده و اندکی پیش از ماه رمضان گذشته به مکانی دیگر انتقال یافته است.

پس از سقوط نظام دیکتاتوری، امید زنده ماندن امام موسی صدر تقویت شده است. امید است با بازگشت ایشان، تحولات خاورمیانه به سمت تقویت جبهه مقاومت و بیداری اسلامی بیانجامد.

به تازگی یک منبع دیپلماتیک لیبیایی که از نظام معمر قذافی رهبر لیبی جدا شده است، به «الجزایر تایمز» گفت: سیدموسی صدر هنوز در قید حیات است و زیر نظر دستگاه‌های امنیتی لیبی و در مکانی بسیار ویژه به سر می‌برد.

اقدامات امام موسی صدر در لبنان ■ راهاندازی موسسه صنعتی جبل عامل، جمعیت خیریه احسان و نیکوکاری، خانه دختران، آموزشگاه پرستاری، درمانگاه و مراکز پزشکی، کارگاه قالیبافی، مرکز بررسی‌های اسلامی، دارالایتام، سازمان زنان، کلاس‌های مبارزه با بی‌سوادی، کودکانستان، خانه معلولین و درماندگان، مدرسه نمونه دختران، باشگاه ورزشی جوانان و مرکز علمی - تحقیقی لبنان از اقدامات امام موسی صدر در لبنان است. مؤسسات امام موسی صدر، پنجاه سال است در لبنان فعال هستند. پنجاه سال است میراث امام موسی صدر در لبنان دوام پیدا کرده و گسترش یافته است؛ اما امام فقط هجده سالش را در لبنان حضور داشته و بقیه سال‌ها در اسارت گذشته است.

